

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Золотухіна С.Т., Кін О.М., Ткачова Н.О.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДИДАКТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ
ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ»

Харків 2019

УДК 378.016-021.68-051

Рецензенти: Гриньова Валентина Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Єрмакова Тетяна Сергіївна, доктор педагогічних наук, доцент професор кафедри педагогіки та іноземної філології Харківської державної академії дизайну і мистецтва

381 Золотухіна С.Т., Кін О.М., Ткачова Н.О. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Теоретичні основи дидактичних досліджень» для здобувачів освітнього ступеня «Доктор філософії». – Х. : ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2019. – 26 с.

Затверджено редакційно - видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди

Протокол №2 від «11» березня 2020 року

Видано за рахунок укладача

Навчальне видання

Золотухіна Світлана Трохимівна

Кін Олена Миколаївна

Ткачова Наталія Олександрівна

Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни
«Теоретичні основи дидактичних досліджень» для здобувачів освітнього ступеня
«Доктор філософії»

Відповідальний за випуск:

Комп'ютерна верстка

Коректор

Відповідальність за дотримання вимог доброчесності несуть автори

Підписано до друку _____ Формат 60x 84 1/16 Папір офсетний

Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум.друк. арк.

Обл.-вид.арк. Зам. № Тираж примір. Ціна договірна

Зміст

Мета, завдання, результати навчання	5
Тематичний план навчальної дисципліни	7
Структура навчальної дисципліни	12
Зміст самостійної роботи	13
Завдання для самостійної роботи	16
Форми самостійної роботи	20
Критерії оцінювання самостійної роботи	22
Рекомендована література	23
Глосарій	25

МЕТА, ЗАВДАННЯ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

Мета навчальної дисципліни «Теоретичні основи дидактичних досліджень» - формування здатності на основі концептуальних методологічних знань в галузі 01 Освіта/Педагогіка здійснювати теоретичний аналіз дидактичних явищ і процесів, розв'язувати комплексні проблеми в дослідній діяльності і професійній практиці.

Завданнями навчальної дисципліни «Теоретичні основи дидактичних досліджень» є формування компетентностей:

ЗК10 здатність до розуміння методології науково-педагогічного (науково-дидактичного) дослідження, його планування, реалізації й коригування з логічним дотриманням відповідних наукових підходів;

ФК11 здатність до опанування техніками обґрунтування методологічних засад авторських наукових (дидактичних) досліджень, визначення їх формальних та операційних цілей;

ФК12 здатність описати результати дослідження, викласти думку, повідомити про основні положення наукового дослідження;

ФК23 здатність до аналізу, обговорення й оцінювання науково-педагогічних (дидактичних) досліджень у галузі 01 Освіта/Педагогіка, інтерпретування їх результатів і генерування нових ідей;

ФК30 здатність до планування й реалізації констатувального, формувального й контрольного етапів педагогічного(дидактичного) експерименту.

Результати навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Теоретичні основи дидактичних досліджень» здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти здатні:

ПРН7 уміння володіти типовими для наукової комунікації лексико-синтаксичними моделями української та іноземних мов;

ПРН8 уміння диференціювати різні типи наукових текстів та структурувати їх відповідно до чинних міжнародних стандартів;

ПРН9 продемонструвати знання концепцій і методологічних підходів у галузі педагогіки (дидактики), історії педагогіки, освітньої інноватики;

ПРН10 уміння здійснювати оригінальне історико-педагогічне, експериментальне, компаративістське дослідження, презентувати отримані результати в публікаціях в національних та міжнародних рецензованих виданнях; оперувати різними методами й засобами дослідницької діяльності педагога, прийомами збирання, систематизації та обробки інформації, інтерпретації отриманих результатів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

МОДУЛЬ 1. Методологія дидактичних досліджень.

Тема 1. Поняття про методологію дидактики та її рівні. Наукові підходи і парадигми та їх місце і роль у дидактичних дослідженнях.

Дидактичне дослідження як процес і результат наукової діяльності. Класифікація дидактичних досліджень за їх характером і змістом.

Методологічні засади процесу навчання. Рівні методології: філософські основи дослідження, його світоглядна функція і загальнонаукові положення; загальнонаукова методологія (системний підхід, синергетичний підхід, діяльнісний підхід, особистісно-орієнтований підхід, характеристика різних типів наукових досліджень, їх етапи й елементи: об'єкт, предмет дослідження, гіпотеза мета, завдання тощо); конкретно-наукова методологія, як сукупність методів, принципів і процедур, що застосовуються в дидактиці.

Поняття наукового підходу і парадигми.

Освітні парадигми навчання (особистісно-орієнтоване навчання, технократичне, особистісне, прагматичне, вільне навчання та ін.). Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти.

Тема 2. Поняття культури дидактичних досліджень.

Культура дидактичних досліджень як якість і рівень способів науково-дослідної роботи та її результатів. Презентація та оформлення результатів наукової роботи.

Загальні вимоги до викладу і стилю тексту дисертації. Наукове мовлення. Прийоми викладення наукових матеріалів. Вимоги до структурних елементів дисертації (титульний аркуш; анотація; зміст; основна частина; список використаних джерел; додатки). Оформлення елементів текстової частини дисертації. Рубрикація тексту. Вимоги до оформлення таблиць, схем, моделей, графіків, ілюстрацій. Написання формул. Перелік умовних скорочень, символів, термінів, визначень. Скорочення слів і словосполучень в тексті. Нумерація сторінок. Правила подання посилань, приміток, цитат.

Бібліографічне оформлення списку використаних джерел у науковій праці.

Національний стандарт України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Стили оформлення списку наукових публікацій, рекомендовані МОН України (MLA (Modern Language Association) style; APA (American Psychological Association) style; Chicago/Turabian style; Harvard style; ACS (American Chemical Society) style; AIP (American Institute of Physics) style; IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style; Vancouver style; OSCOLA; APS (American Physics Society) style; Springer MathPhys Style).

МОДУЛЬ 2. Теоретичні основи дидактичних досліджень.

Тема 1. Особливості розвитку дидактичних досліджень: історичний аспект.

Основи теорії навчання за Я. Коменським: зміст освіти, дидактичні принципи, методика організації класно-урочної системи, закономірності навчання.

Й. Песталоцці про цілі навчання, виховання, розвитку, роль психологічних засад у навчанні, його побудову з урахуванням людської природи, сили розуму, рук і серця. Теорія елементарного навчання (через форму, число, слово).

Теорія виховуючого навчання Й. Гербарта. Організація процесу засвоєння знань на уроці під керівництвом учителя. Поглиблення і осмислення у процесі передачі знань.

Дидактична концепція К. Ушинського: принципи, методи навчання, роль активності й розумового розвитку дитини в навчанні. Роль і завдання дидактики («Загальна», що вивчає загальні основи навчання і принципи, спільні для всіх дисциплін. й «окрема», що є застосуванням основ загальної дидактики до окремих навчальних предметів).

Прагматична теорія Д. Дьюї: навчання на основі особистого досвіду дитини, корисність знань, пошуками ефективних засобів навчання (інструменталізм).

Формування в учнів пізнавальної активності й творчого мислення на основі цілісного підходу до навчального процесу в дослідженнях Л. Занкова, М. Данилова, Г. Щукіної, І. Лернера, А. Алексюка, В. Онищука та ін.

Педагогіка співробітництва (Ш. Амонашвілі, С. Соловейчик, С. Лисенкова, В. Шаталов, М. Гузик, М. Палтишев, В. Караковський та ін.) про організацію навчального процесу, зміст і методи навчання.

Тема 2. Сучасні теорії навчання. Формальна, інформальна та неформальна освіта. Дуальна освіта.

Розвивальне навчання (Д. Ельконін, В. Давидов, Л. Занков), випереджаюче навчання (С. Лисенкова), проблемне навчання (М. Махмутов, А. Матюшкін), теорія поетапного формування розумових дій (П. Гальперін, Н. Талізін), особистісно-орієнтоване навчання, концепція активізації пізнавальної діяльності (В. Лозова, Т. Шамова) та ін..

Внесок українських учених у розвиток дидактики та дидактичних досліджень (В. Оніщук, В. Бондарь, О. Савченко, В. Євдокимов, В. Лозова).

Формальна, неформальна та інформальна освіта. Форми формальної, неформальної та інформальної освіти. Вимоги до закладів формальної, неформальної та інформальної освіти. Рекомендації Асамблеї Ради Європи «Про неформальну освіту» (2000 р.),

Дистанційна освіта. Моделі дистанційного навчання.

Дуальна освіта. Завдання дуальної освіти. Підстави для впровадження елементів дуальної освіти. Загальна характеристика дуальної освіти.

МОДУЛЬ 3. Вимоги до науково-педагогічних працівників.

Тема 1. Етичні вимоги до науковців.

Поняття науково-педагогічного і наукового працівника (Закон «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», Постанова Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 р. № 963.).

Зміст та функції науково-педагогічної діяльності викладача вищої школи.

Загальні вимоги до викладача вищої школи. Професіограма викладача вищої школи.

Етичні вимоги до педагогів і науково-педагогічних працівників. Професійний етос науковця в Україні. Проблема етично–правового регулювання дослідницької діяльності в дидактиці. Деонтологічний аналіз дидактичних досліджень

Тема 2. Поняття про авторське право. Права та обов'язки наукових працівників.

Поняття про авторське право та відповідальність за його порушення (Закон України «Про авторські права»). Права та обов'язки наукових науково-педагогічних працівників (Стаття 54 Закону України про освіту).

МОДУЛЬ 4. Організація та проведення експериментального дидактичного дослідження.

Тема 1. Вивчення ступеню розробленості дидактичної проблеми і обґрунтування її актуальності.

Визначення актуальності з огляду на суперечливість, істинність, місце досліджуваної проблеми в науці, зіставлення історичного та логічного, виокремлення головного напрямку дослідження.

Соціальна та загальнонаукова аргументація обраної дидактичної проблеми .

Історико-аналітичне обґрунтування проблеми. Обґрунтування проблеми з погляду педагогічної практики.

Тема 2. Визначення наукового апарату дидактичного дослідження.

Наукознавчий підхід до дидактичного дослідження. Поняття наукового апарату дослідження. Аналіз робіт С. Гончаренко, В. Краєвського, В. Загвязинського та ін. щодо визначення наукового апарату дослідження. Формулювання об'єкта, предмета, мети, завдань, гіпотези, методів дослідження. Визначення джерельної бази дидактичного дослідження.

Тема 3. Етапи організації та проведення експериментального дослідження в дидактиці. Підходи до оцінки ефективності та вірогідності дидактичного дослідження.

Правила проведення експерименту в навчальному закладі (дошкільної освіти, середньої освіти, вищої освіти). Вимоги до експериментальної роботи. Наукове

керівництво та експертиза дидактичних досліджень в навчальних закладах різного рівня.

Поняття про педагогічний експеримент та його види, етапи. Педагогічне спостереження, анкетування, тестування, бесіда, незалежне оцінювання й самооцінювання як методи збирання емпіричних даних про рівень сформованості в суб'єктів дослідження рівня сформованості визначеної якості. Педагогічний експеримент як метод перевірки гіпотези дослідження.

Використання методів математичної статистики для кількісного та якісного аналізу результатів експериментальної роботи.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Денна форма навчання			Заочна форма навчання		
	Лекц.	Пр.	Сам..	Лекц.	Пр.	Сам..
МОДУЛЬ 1. Методологія дидактичних досліджень						
Тема 1. Поняття про методологію дидактики та її рівні. Наукові підходи і парадигми та їх місце і роль у дидактичних дослідженнях.	2	2	10	1	1	12
Тема 2. Поняття культури дидактичних досліджень.	2	2	10	1	1	12
Разом за модулем 1	4	4	20	2	2	24
МОДУЛЬ 2. Теоретичні основи дидактичних досліджень.						
Тема 1. Особливості розвитку дидактичних досліджень: історичний аспект.	2	2	8	1	1	12
Тема 2. Сучасні теорії навчання. Формальна, інформальна та неформальна освіта. Дуальна освіта.	2	2	8	1	1	10
Разом за модулем 2.	4	4	16	2	2	22
МОДУЛЬ 3. Вимоги до науково-педагогічних працівників.						
Тема 1. Етичні вимоги до науковців.	2	2	8		1	10
Тема 2. Поняття про авторське право. Права та обов'язки наукових працівників	2	2	8		1	10
Разом за модулем 3.	4	4	16		2	20
МОДУЛЬ 4. Організація та проведення експериментального дидактичного дослідження.						
Тема 1. Визначення ступеню розробленості дидактичної проблеми і обґрунтування її актуальності..		4	8		1	12
Тема 2. Визначення наукового апарату дидактичного дослідження.	2	4	10	1	1	12
Тема 3. Етапи організації та проведення експериментального дослідження в дидактиці. Підходи до оцінки ефективності та вірогідності дидактичного дослідження	2	4	10	1	2	14
Разом за модулем 4.	4	12	28	2	4	28
Усього	16	24	80	6	10	104

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.

Модуль 1. Методологія дидактичних досліджень.

Тема 1. Поняття про методологію дидактики та її рівні. Наукові підходи і парадигми та їх місце і роль у дидактичних дослідженнях.

Питання для самостійного вивчення:

1. Класифікація дидактичних досліджень за їх характером і змістом.
2. Освітні парадигми навчання (особистісно-орієнтоване навчання, технократичне, особистісне, прагматичне, вільне навчання та ін.).
3. Компетентнісний підхід до освіти.

Тема 2. Поняття культури дидактичних досліджень.

Питання для самостійного вивчення:

1. Загальні вимоги до викладу і стилю тексту дисертації.
2. Наукове мовлення.
3. Національний стандарт України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація».
4. Стилі оформлення списку наукових публікацій, рекомендовані МОН України (MLA (Modern Language Association) style; APA (American Psychological Association) style; Chicago/Turabian style; Harvard style; ACS (American Chemical Society) style; AIP (American Institute of Physics) style; IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style; Vancouver style; OSCOLA; APS (American Physics Society) style; Springer MathPhys Style).

Модуль 2. Теоретичні основи дидактичних досліджень.

Тема 1. Особливості розвитку дидактичних досліджень: історичний аспект.

Питання для самостійного вивчення:

1. Дидактична концепція К. Ушинського: принципи, методи навчання, роль активності й розумового розвитку дитини в навчанні.
2. Формування в учнів пізнавальної активності й творчого мислення на основі цілісного підходу до навчального процесу в дослідженнях Л. Занкова, М. Данилова, Г. Щукіної, І. Лернера, А. Алексюка, В. Онищука та ін.

3. Педагогіка співробітництва (Ш. Амонашвілі, С. Соловейчик, С. Лисенкова, В. Шаталов, М. Гузик, М. Палтишев, В. Караковський та ін.) про організацію навчального процесу, зміст і методи навчання.

Тема 2. Сучасні теорії навчання. Формальна, інформальна, неформальна, дуальна освіта.

Питання для самостійного вивчення:

1. Концепції розвивального навчання.
2. Особистісно-орієнтоване навчання.
3. Концепція активізації пізнавальної діяльності.
4. Внесок українських учених у розвиток дидактики та дидактичних досліджень (В. Оніщук, В. Бондарь, О. Савченко, В. Євдокимов, В. Лозова).

Модуль 3. Вимоги до науково-педагогічних працівників.

Тема 1. Етичні вимоги до науковців.

Питання для самостійного вивчення:

1. Поняття науково-педагогічного і наукового працівника (Закон «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність»).
2. Кодекс етики педагогічного працівника в Україні та країнах Європи.
3. Етичні вимоги до педагогів в працях науковців минулого (А.Дистервег, К.Ушинський, С.Русова).

Тема 2. Питання про авторське право. Права та обов'язки наукових працівників.

Питання для самостійного вивчення:

1. Права та обов'язки наукових науково-педагогічних працівників (Стаття 54 Закону України про освіту).
2. Види авторських прав науково-педагогічних працівників.
3. Авторський договір.

Модуль 4. Організація та проведення експериментального дидактичного дослідження.

Тема 1. Визначення ступеню розробленості дидактичної проблеми і обґрунтування її актуальності.

Питання для самостійного вивчення:

1. Визначення актуальності дидактичної проблеми з огляду на соціальну та загальнонаукову аргументованість:

2. . Історико-аналітичне обґрунтування дидактичної проблеми.

Тема 2. Визначення наукового апарату дидактичного дослідження.

Питання для самостійного вивчення:

1. Аналіз робіт С. Гончаренко, В. Краєвського, В. Загвязинського та ін. щодо визначення наукового апарату дослідження.

2. Визначення джерельної бази дидактичного дослідження.

Тема 3. Етапи організації та проведення експериментального дослідження в дидактиці. Підходи до оцінки ефективності та вірогідності дидактичного дослідження.

Питання для самостійного вивчення:

1. Правила проведення експерименту в навчальному закладі (дошкільної освіти, середньої освіти, вищої освіти).

2. Вимоги до експериментальної роботи.

3. Використання методів математичної статистики для кількісного та якісного аналізу результатів експериментальної роботи.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форми контролю	Кількість балів
1.	МОДУЛЬ 1. Методологія дидактичних досліджень.	20		
	1. Скласти словник основних понять теми.	2	Словник	5
	2. Обґрунтувати вибір наукових підходів, які реалізуються у власному дослідженні.	2	Письмове обґрунтування	5
	3. На основі аналізу авторефератів дисертацій з дидактики оцінити їх з точки зору дидактичної культури (виконання і оформлення, подання результатів у таблицях, графіках, діаграмах).	2	Письмовий аналіз	5
	4. Підготувати реферат: «Форми узагальнення результатів дидактичного дослідження».	2	Реферат	5
	5. Розробити таблицю «Класифікація дидактичних досліджень за їх характером і змістом».	2	Текст таблиці	5
	6. Підготувати реферат: «Методологічні та теоретичні засади дидактичного дослідження».	2	Реферат	5
	7. Підготувати презентацію: «Класифікації методів науково-дидактичного дослідження».	2	Презентація	5
	8. Підготувати презентацію: «Усний виклад (повідомлення, доповідь) як форма узагальнення результатів дидактичного дослідження».	2	Презентація	5
	9. Розробити вимоги до підготовки і оформлення друкованої праці (тези, стаття).	2	Письмова робота	5
	10. Підготувати доповідь: «Мова і стиль викладу змісту наукової праці».	2	Виступ з доповіддю, текст доповіді з презентацією	5

2.	МОДУЛЬ 2. Теоретичні основи дидактичних досліджень.	16		
	1. Скласти словник основних понять теми.	2	Словник	5
	2. Скласти таблицю, в якій представити мету, завдання, переваги і недоліки формальної, неформальної, інформальної, дуальної освіти, особливості їх реалізації в зарубіжних країнах (за вибором: країни Сходу, Західноєвропейські країни, Англія, США).	2	Таблиця	5
	3.Познайомитись з логічно-графічним структуруванням, представити процес побудови схем у вигляді розробленого алгоритму.	2	Реферат	5
	4.Визначити зміст освіти, дидактичні принципи, особливості організації класно-урочної системи, закономірності навчання в педагогічній концепції Я.А.Коменського, результати представити у вигляді таблиці.	2	Таблиця	5
	5. Визначити ціль навчання, виховання, розвитку, роль психологічних засад у навчанні, основні вимоги до організації процесу навчання в педагогічній концепції Й. Песталоцці, результати представити у вигляді таблиці.	2	Таблиця	5
	6.Підготувати реферат: «Формування в учнів пізнавальної активності й творчого мислення на основі цілісного підходу до навчального процесу в дослідженнях Л. Занкова, М. Данилова, Г. Щукіної, І. Лернера, А. Алексюка, В. Онищука (за вибором)».	2	Реферат	5
	7.Визначити вимоги до організації навчального процесу, змісту і методів навчання в педагогіці співробітництва (Ш. Амонашвілі, С. Соловейчик, С. Лисенкова, В. Шаталов, М. Палтишев, В. Караковський)	2	Письмова робота	5

	8. Підготувати доповідь: «Характеристики дидактичних концепцій в контексті сучасних викликів».	2	Виступ з доповіддю, Текст доповіді з презентацією	5
3.	МОДУЛЬ 3. Вимоги до науково-педагогічних працівників.	16		
	1. Скласти словник основних понять теми.	2	Словник	5
	2. Розробити модель науково-педагогічного працівника.	2	Презентація	5
	3. Скласти кодекс честі науковця	2	Письмова робота	5
	4. Підготувати доповідь: «Сучасний викладач вищої школи: вимоги до особистості».	2	Виступ з доповіддю, текст доповіді з презентацією	5
	5. Скласти професіограму викладача вищої школи.	2	Письмова робота	5
	6. Підготувати презентацію: «Етичні вимоги до науково-педагогічних працівників».	2	Презентація	5
	7. Написати есе: «Педагог третього тисячоліття: особистість, професіонал, дослідник»	2	Письмова робота	5
	8. Підготувати доповідь: «Проблема етично-правового регулювання дослідницької діяльності в дидактиці».	2	Виступ з доповіддю, текст доповіді з презентацією	5
4.	МОДУЛЬ 4. Організація та проведення експериментального дидактичного дослідження.	28		
	1. Відбір методик оцінки результатів дидактичного дослідження, зокрема сформованості досліджуваного явища.	2	Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять	5
	2. Скласти словник основних понять теми.	2	Словник	5
	3. Розробити алгоритм обґрунтування обраної теми.	2	Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять	5

4. Розробити варіанти плану дослідження з обраної теми в залежності від предмета дослідження, складу учасників експерименту.	2	Письмова робота	5
5. Розробити орієнтовну програму експерименту.	2	Письмова робота	5
6. Визначити критерії, показники, рівні сформованості досліджуваної якості.	2	Письмова робота	5
7. Познайомитись зі структурою авторефератів з дидактики, проаналізувати його з точки зору: відповідності наукового апарата темі дослідження; змістової складової; методики проведення експерименту; методик виміру досліджуваного явища; формування висновків.	2	Конспект, Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять	5
8. Підготувати відзив на автореферат дисертації;	2	Текст відзиву	5
9. Розробка анкет для опитування (учнів, студентів, викладачів) у контексті власного дослідження.	2	Текст анкети	5
10. Підготувати презентацію: «Науково-педагогічна експедиція як метод дидактичного дослідження».	2	Презентація	5
11. Підготувати доповідь: «Соціометрія, метод експертних оцінок, педагогічний консиліум в дидактичних дослідженнях».	2	Виступ з доповіддю, текст доповіді з презентацією	5
12. Підготувати реферат: «Основні поняття математичної статистики у дидактичних дослідженнях».	2	Реферат	5
13. Підготувати доповідь: Нормативно-правові основи організації та проведення експериментального дидактичного дослідження.	2	Виступ з доповіддю, текст доповіді з презентацією	5
14. Підготувати презентацію: «Незалежне оцінювання й самооцінювання як методи збирання емпіричних даних».	2	Презентація	5
Разом	80		200

ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Основними формами самостійної та індивідуальної роботи є :

- письмова робота, конспект;
- реферат;
- презентація;
- складання словника основних понять.

Письмова робота, конспект – це систематично, логічно зв'язаний запис, який об'єднує план, тези або обидва ці типи. Записи мають бути стислими, але містити не тільки основні положення і висновки, вони мають доповнюватися прикладами, ілюстраціями, доказами, фактами, оскільки те, що, на перший погляд, видається неважливим, другорядним, може згодом набути значущості.

Реферат (від. лат. *refero* –повідомляю, доповідаю) – це стислий виклад у письмовому вигляді наукової літератури з теми, вчення, змісту книги, тощо. Також передбачає доповідь на дану тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи.

Важливо зазначити, що у рефераті необхідно не лише висвітлити відповідну інформацію, а й показати своє ставлення до неї. Реферат демонструє ерудицію дослідника, його вміння самостійно аналізувати, систематизувати, класифікувати й узагальнювати суттєву наукову інформацію.

Тема реферату має бути правильно сформульованою; у назві реферату мають бути чітко визначені рамки розгляду теми; назва має відбивати зміст (тобто зміст реферату має розкривати тему).

Зміст має складатися із: вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел.

Вступ містить коротке обґрунтування актуальності теми реферату, мету і завдання, які потрібно вирішити для реалізації мети, короткий огляд літератури, аналіз різних поглядів та напрямків.

Основна частина повинна мати обсяг сторінок не менш, ніж десять. Ця частина має містити матеріал, відібраний для розгляду проблеми, розподілений за

параграфами; розкриває методи, які використовуються для доказу результатів; містить особисту думку автора та сформульовані самостійно висновки, які спираються на наведені факти.

Висновок логічно об'єднує висновки за параграфами (відповіді і поставлені у вступі завдання), які випливають з основної частини, осмислення основної частини реферату; звертає увагу на виконання поставлених у вступі мети і завдань.

Список використаних джерел містить використану літературу за алфавітом із зазначенням автора, назви, місця видання, назви видавництва, року (тобто із дотриманням вимог до оформлення списку літературних джерел).

Реферат має бути самостійною, завершеною роботою, що відображає наукові інтереси автора, знання, навички, уміння. Основна мета виконання реферативної роботи – закріпити, поглибити, розширити, систематизувати теоретичні знання та розвинути навички самостійного вирішення питань навчальної дисципліни та роботи зі спеціальною літературою.

Презентація Презентація (від англ. — presentation — подання, вистава) – це набір картинок-слайдів на певну тему, які зберігаються у файлі спеціального формату. На кожному слайді можна вміщувати довільну текстову, графічну, відеоінформацію, анімацію, стереозвук, як синтезований, так і записаний із мікрофона. Презентації легко створювати за допомогою програми MS PowerPoint. За структурою презентації поділяють на лінійні та розгалужені. Презентації лінійної структури створюються для послідовного викладання матеріалу з використанням мультимедійних засобів. Вони мають містити лише головні положення повідомлення, які допомагають усвідомити його зміст, та ілюстрації. Презентації, які можна використовувати під час узагальнення й систематизації знань та для визначення рівня навчальних досягнень учнів, завдяки гіпертекстовим посиланням найчастіше мають розгалужену структуру.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Критерії оцінювання самостійної роботи	Кількість балів
Усна відповідь	
Повнота розкриття питання, змістовність та ґрунтовність викладення, логіка, аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки.	3
Культура мовлення, впевненість, емоційність та аргументованість.	1
Використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань, інтернет ресурсів тощо);	1
Максимальна кількість балів	5
Письмова робота	
Повнота розкриття питання .	3
Цілісність, систематичність, логічна послідовність викладу.	2
Максимальна кількість балів	5
Словник термінів	
Повнота представлених наукових категорій і термінів.	2
Коректність тлумачення наукової термінології.	2
Кількість використаних джерел (словників, довідкової літератури, енциклопедій тощо)	1
Максимальна кількість балів	5

РЕКОМЕНДОВА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.
2. Методологічні засади педагогічного дослідження : монографія / авт. кол. : Є. М. Хриков, О. В. Адаменко, В. С. Курило та ін. ; за заг. ред. В. С. Курила, Є. М. Хрикова ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 248 с.
3. Лекції з педагогіки вищої школи: навч. посібник / за ред. В.І. Лозової. – 2-е вид., доп. і випр. – Х. : «ОВС», 2010. – 480 с.
4. Порівняльна педагогіка: методологічні орієнтири українських компаративістів : хрестоматія. Т. 1. / [авторський колектив]. – Київ : Педагогічна думка, 2015. – 176 с.
5. Сисоєва С. О. Методологія науково-педагогічних досліджень : підруч. для магістрів спец. «Педагогіка вищої школи» / С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристопчук; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – Рівне : Волин. обереги, 2013. – 359 с.

Допоміжна

1. Васильєва С. О. Розвиток професійного статусу вчителя : теорія та історія: монографія / С. О. Васильєва. – Х. : Вид. «Планета-Принт», 2015. – 540 с.
2. Ваховський Л. Ц. Методологія досліджень історико-педагогічного процесу: постановка проблеми / Л. Ц. Ваховський // Шлях освіти. – 2005. – № 2. – С. 7–11.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник Київ: ЦНЛ, 2018. 384 с.
4. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень: підручник. Харків, 2019. 368 с.

5. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 01 лютого 2018 року: офіц. текст. Київ: АЛЕРТА, 2018.120с.
6. Золотухіна С. Т., Микитюк О. М. Історико-педагогічний підхід. Наукові підходи до педагогічних досліджень : монограф. / За ред. В. І. Лозової. Харків: Хар. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди, 2012. С. 318-347.
7. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв ; під ред. В. О. Дроздова ; М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К. : Професіонал, 2005. – 238, [1] с.
8. Пехота О. М. Основи педагогічних досліджень: навч. посібник /О. М. Пехота. – 2-ге вид., перероб. та допов. – К. : Знання, 2013. – 287 с.
9. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічне дослідження та його «околиці» /О. В. Сухомлинська // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Вип. ХХХХ. – Херсон. – 2005. – С. 8–14.
10. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О. В. Сухомлинська. – К. : А.П.Н., 2003. – 68 с.
11. Ткачова Н. О. Аксіологічний підхід. Наукові підходи до педагогічних досліджень : монограф. / За ред. В. І. Лозової. Харків: Хар. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди, 2012. С. 126-146.
12. Трубавіна І. М. Зміст нормативної навчальної дисципліни «Теоретичні основи дидактичних досліджень» за напрямом підготовки: доктор філософії (науки про освіту 011, спеціалізація 09, денна форма навчання. «Соціально-гуманітарні дисципліни: напрямки наукового пошуку». Матер. всеукр. наук. конфер. (м. Дніпропетровськ, 12 квітня 2016 р.): у 2-х частинах. Д. : ТОВ «Інновація», 2016. Частина II. С. 105-109.
13. Цехмістрова Г. С. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник / Г. С. Цехмістрова. – 2-е вид. допов. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 352 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua/> – офіційний сайт Міністерства освіти і науки України;

2. <http://www.pu.ac.kharkov.ua/> – сайт Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;
3. <http://nbuv.gov.ua/> – сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського;
4. <http://www.dnpb.gov.ua/> – сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;
5. <http://korolenko.kharkov.com/> – сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка.
6. <http://www.osvita.org.ua/> – Освітній портал – освіта в Україні, освіта за кордоном;
7. <http://guonkh.gov.ua/> – Офіційний сайт Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації;
8. <http://www.gumer.info/> – Библиотека Гумер – гуманитарные науки

ГЛОСАРІЙ

Актуальність теми – сучасність, злободенність, важливість будь-чого на даний момент і в даній ситуації для вирішення даної проблеми.

Апробація (від лат. approbation – схвалення, визнання) – схвалення, затвердження; обговорення наукових положень і висновків на наукових конференціях, симпозіумах, засіданнях тощо.

Бібліографічні дані, бібліографічні відомості – конкретні відомості про документ (його автора, назву, місце та рік видання, кількість сторінок, зміст та ін.), що використовуються при складанні бібліографічного опису документа та в інших формах бібліографічної характеристики.

Бібліографічне посилання — це сукупність бібліографічних відомостей про цитований або згадуваний у тексті наукової чи навчальної роботи документ.

Висновки – положення, що виносяться дослідником на обговорення науковою спільнотою, синтез накопиченої в основній частині наукової інформації, послідовний, логічний, чіткий виклад головних результатів.

Вступ – структурна частина основного тексту, яка є початковою главою. Має на меті орієнтувати читача в подальшому викладі, підготувати до засвоєння основного тексту.

Гіпотеза дослідження - наукове передбачення його результатів.

Дидактика – термін грецького походження і означає вчити, пояснювати, доводити, а також – навчатися («той, хто навчає, має відношення до навчання»).

Дидактика (грец. «didaktikus» - навчаю) - галузь педагогіки, що розробляє теорію навчання та освіти.

Дослідження – це процес дослідження певного об'єкта (предмета або явища) за допомогою наукових методів, яке має на меті встановлення закономірностей його виникнення, розвитку і перетворення в інтересах раціонального використання у практичній діяльності людей.

Дидактичне дослідження - цілеспрямоване вивчення дидактичних явищ і процесів, аналіз впливу на них різних факторів, а також вивчення взаємодії між явищами з метою отримання переконливо доведених і корисних для науки і практики рішень.

Експеримент – (лат. experimentum – проба, дослід) – метод наукового пізнання, що передбачає цілеспрямований процес отримання об'єктивних наукових даних щодо сутності, динаміки, особливостей існування та розвитку досліджуваних явищ і процесів.

Завдання дослідження - його конкретизована мета.

Мета дослідження - це всебічне та достовірне вивчення об'єкта, процесу або явища, їх структури, зв'язків та співвідношення на основі наукових принципів і методів пізнання, а також отримання і впровадження корисних результатів.

Метод (від грец. methodos – спосіб пізнання) – спосіб досягнення мети, сукупність прийомів та операцій теоретичного, практичного освоєння дійсності, спосіб певним чином організованої людської діяльності.

Методологія – це вчення про принципи, форми і методи наукового пізнання педагогічної дійсності.

Наукова новизна – наукові результати, що оцінюються за такими критеріями, як: вперше отримано, удосконалено, здобуло подальший розвиток.

Наукова проблема – конкретне питання, що виникає, коли наявних знань не достатньо для вирішення конкретного завдання, і спосіб, за допомогою якого можна здобути відомі знання, невідомий.

Наукова робота – дослідження з метою одержання наукового результату.

Науково-педагогічний працівник – вчений, який за основним місцем роботи займається професійно педагогічною та науковою або науково-технічною діяльністю у вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти III-IV рівня акредитації.

Проблема дослідження - складне теоретичне або практичне питання, що потребує вивчення, вирішення.